



DZIEŃ RYBY.GOŁAŃCZ.29.08.2020r

Konferencja: Bezpieczne korzystanie z potencjału rybactwa śródlądowego.

Rybołówstwo, czyli połów ryb i innych organizmów wodnych w ich naturalnym środowisku bytowania, obok myślistwa i zbieractwa, było najstarszym zajęciem ludzkości i skutecznym sposobem pozyskiwania wysokobiałkowej i łatwostrawnej żywności. Ryby łowiono na długo przed pojawieniem się na ziemi pierwszych społeczności rolniczych. Uzależnienie życia społecznego i diety od efektów rybołówstwa wytworzyło społeczności typowo rybackie. Rybołówstwo, jako gospodarka naturalna oparta głównie na eksploatacji zasobów wodnych, nie zaspokajał jednak rosnących potrzeb na ryby i inne organizmy wodne. W historycznym rozwoju rybołówstwa powstało więc zapotrzebowanie na efektywne sposoby uzyskania żywności ze środowiska wodnego, przez chów i hodowlę oraz odpowiednią ochronę i nakazy prawne. Tak powstało i rozpowszechniło się rybactwo, głównie obejmując wody śródlądowe. Tymczasem w Polsce jest ona działalnością proekologiczną, której należy zawdzięczać udaną restytucję wielu gatunków RYBACTWO ŚRÓDLĄDOWE W ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ ... 50 ryb (łosoś, troć), możliwość restytucji innych gatunków (certa, jesiotr), a także szansę stałego utrzymania w naturalnych środowiskach licznie mocnych populacji gatunków ryb zagrożonych wyginięciem (sieja, sielawa, brzana, sandacz). W opinii dyrektora Instytutu Rybactwa Śródlądowego, rozwój akwakultury określa w przyszłości nowe rozwiązania technologiczne w zakresie: redukcji negatywnego wpływu intensywnych systemów chowu ryb na środowisko, profilaktyki i terapii ryb, hodowli nowych gatunków ryb, produkcji pasz opartych na alternatywnych źródłach białka i tłuszczu, koncepcji rozwiązań ekonomicznych produkcji ryb w zamkniętych systemach, w tym również kosztów zużycia wody lub nawet zmian lokalizacji obiektów. Rybactwo ma bowiem niepodważalne znaczenie dla społecznego,

kulturowego i ekonomicznego rozwoju obszarów wiejskich i nadmorskich. Prawdopodobnie prowadzona gospodarka rybacka powinna być modelem ekorozwoju [Wołos 2006], czyli rozwoju zrównoważonego, gdyż spełnia trzy podstawowe kryteria: jest pożądana społecznie, uzasadniona ekonomicznie i wskazana ekologicznie. Tak rozumiane rybactwo spełnia obecnie cztery podstawowe funkcje: • dostarcza na rynek wysokowartościową żywność, • realizuje pośrednio i bezpośrednio ochronę ekosystemów wodnych, • wypełnia potrzeby i preferencje wędkarzy, • kreuje wiele korzyści zewnętrznych (turystyka, przemysł przetwórczy i wędkarski). Śródlądowa gospodarka rybacka może być prowadzona w różnych wariantach: • towarowym – produkcja ryb konsumpcyjnych, • towarowo-wędkarskim – spełnianie w równym stopniu dwóch funkcji: towarowej i wędkarskiej, • wędkarskim – wypełnianie potrzeb i preferencji wędkarzy, • specjalnym – przykładem może być gospodarka rybacka w parkach narodowych i rezerwatach, w których priorytetem jest ochrona cennych ekosystemów. Jak podkreśla wielu naukowców związanych z rybactwem, obecnie w obliczu rosnącej eutrofizacji wód oraz ciągłego zaostrzania norm dotyczących ochrony środowiska, nieuchronną staje się zmiana głównej funkcji rybactwa śródlądowego, czyli produkcji ryb konsumpcyjnych. Można przypuszczać, że funkcja towarowa zostanie w przyszłości prawie zupełnie zepchnięta w kierunku akwakultury. Natomiast rybactwo śródlądowe na wodach otwartych stanie się głównym narzędziem ochrony ekosystemów wodnych oraz rekreacji wędkarskiej [Czarkowski i in. 2009]. Wędkarstwo oznacza bowiem nie tylko sprawne i efektywne łowienie (pozyskiwanie) ryb, ale przede wszystkim nieograniczoną możliwość rekreacji, obcowania z przyrodą i współodpowiedzialność za ochronę przyrody i środowiska wodnego. Znaczenie tych walorów wędkarstwa także wzrośnie, a w przyszłości będzie decydować o społecznej i ekonomicznej randze rybactwa rekreacyjnego. W aspekcie regionalnym dochodzą takie zagadnienia, jak: tworzenie miejsc pracy, podniesienie atrakcyjności turystycznej miejscowości, szczególnie nadmorskich, rekreacja – w tym połowy wędkarskie. Dlatego niezbędne jest podjęcie pilnych działań na rzecz wzrostu konsumpcji produktów rybactwa, będących źródłem cennego białka, witamin, mikroelementów i nienasyconych kwasów tłuszczowych omega 3. Konieczne jest prowadzenie zrównoważonej i odpowiedzialnej gospodarki rybackiej, przyjaznej środowisku. Nie można tracić z oczu znaczenia gospodarki stawowej dla systemu retencji wodnej na

obszarach wiejskich. Do bezcennych wartości należy wzrost innowacyjności i docenienie roli nauki dla zwiększenia efektywności gospodarczej w sektorze, wprowadzania nowych technologii, produktów i standardów, zmniejszenie zużycia energii, w tym paliw. Należy także zadbać o podnoszenie standardów życia na obszarach wiejskich, w tym uzależnionych od rozwoju rybactwa. Dobry stan rybactwa w Polsce, jego znaczenie kulturowe i ekologiczne, traktowane jako zdolność do udziału w tworzeniu zrównoważonego ekorozwoju, zależy jednak przede wszystkim od przygotowania odpowiednio wykształconych, doświadczonych i wyposażonych w ekologiczną wrażliwość kadr rybackich. Na tle zmian, jakie dokonują się w obecnym rybactwie, nowym i bardzo znaczącym zjawiskiem, które obecnie sprzyja, a w przyszłości podniesie poziom świadomości społecznej dotyczącej rybactwa i rybołówstwa, jego problemów i zagrożeń, jest pojawienie się lokalnych grup rybackich, które tworzą się na obszarach uzależnionych od rybactwa. Działalność LGR-ów opiera się na porozumieniu i współdziałaniu trzech sektorów: publicznego (przede wszystkim gminy, powiaty), społecznego (organizacje społeczno-zawodowe rybaków, hodowców, ryb i przetwórców produktów rybnych oraz inne dobrowolne zrzeszenia podmiotów związanych z sektorem rybackim) i prywatnego (osoby fizyczne, przedsiębiorstwa). Podstawowym kryterium powstawania lokalnych grup rybackich jest rybackość, rozumiana jako wskaźnik liczby osób związanych z rybactwem na 1000 mieszkańców danego regionu. W założeniach do przyjęcia lokalnych strategii rozwoju dla lokalnych grup rybackich przyjęto, iż wskaźnik ten ma wynosić 8/1000 mieszkańców. Wśród tych osób są zarówno rybacy zawodowi i członkowie ich rodzin, pracownicy firm związanych z rybactwem, ale także wędkarze i ich organizacje. Oczywiście, jest to wskaźnik minimalny i należy rozumieć, że wskutek działalności ekonomicznej, społecznej i informacyjnej wskaźnik ten będzie w terenach uzależnionych od rybactwa zwiększał się, a nie zmniejszał. Oczywiście, jeśli uda się spełnić nie tylko oczekiwania miejscowych społeczności wędkarskich, ale także oczekiwania producentów ryb i rybackich użytkowników wód.

*Śródlądowe wody powierzchniowe w Polsce zamieszkuje 83 gatunki ryb. Roczne handlowe połowy rybackie szacuje się na ok. 4000 ton ryb z jezior i 1000 ton z rzek i innych zbiorników wodnych.

* Ryby słodkowodne – grupa ryb, które spędzają część lub całość swojego życia w wodach słodkich, takich jak rzeki i jeziora. Aby przetrwać w wodach słodkich, ryby potrzebują szeregu fizjologicznych adaptacji. Ryby te wykazują duże zróżnicowanie pod względem budowy i przystosowań.

* **Ryby** – tradycyjna nazwa zmiennocieplnych, pierwotnie wodnych kregowców, oddychających skrzelami i poruszających się za pomocą płetw. Obejmuje bezzuchwowce krągłousty (Cyclostomata) oraz mające szczęki **ryby właściwe** (Pisces).

* Cechy charakterystyczne

- opływowe ciało, kształtu zwykle wrzecionowatego, przystosowane do pokonywania oporu wody
- głowa łączy się z tułowiem nieruchomo, nie występuje odcinek szyjny
- szkielet chrzęstny, częściowo skostniały lub kostny
- otwór gębowy zaopatrzony w ruchome szczęki (nie dotyczy krągłoustych)
- płetwy parzyste: piersiowe i brzuszne, nieparzyste: grzbietowa, ogonowa i odbytowa
- skóra u większości gatunków pokryta łuskami, u niektórych naga (bez łusek), gruba, z licznymi gruczołami śluzowymi
- u wielu gatunków występuje pęcherz pławny
- oddychają skrzelami, niektóre mogą oddychać powietrzem atmosferycznym dzięki uchyłkom jelita
- większość ma charakterystyczny dla ryb narząd – linię boczną
- zmiennocieplne
- zamknięty układ krążenia
- rozdzielno płciowe
- w większości jajorodne

* Szczupak, węgorz, okoń pstrąg i sandacz to najpopularniejsze ryby słodkowodne występujące w Polsce. Spożywanie ich min. 2 razy w tygodniu dostarcza organizmowi witamin i minerałów.

Badania wskazują, że tłuste mięso zwierząt lądowych nie tylko przyczynia się do rozwoju miażdżycy, ale też może wywoływać raka. Ryby słodkowodne i morskie zaś są nie tylko lekkostrawne, ale też bogate w kwasy tłuszczowe omega-3 i składniki, które czynią z nich zdrowy posiłek.

Polskie gatunki ryb słodkowodnych

W polskich rzekach i jeziorach spotykamy przede wszystkim szczupaka, węgorza, okonia, pstrąga, sandacza, amura, karasia, karpia, leszcza, lina, płoć, suma i ukleję. Najzdrowszymi rybami słodkowodnymi są właśnie szczupak, węgorz, okoń, pstrąg i sandacz.

Monitoring ichtiofauny w rzekach Przewodnik metodyczny: Redakcja: dr Paweł Prus, prof. dr hab. Wiesław Wiśniewolski, mgr inż. Mikołaj Adamczyk : BIBLIOTEKA MONITORINGU ŚRODOWISKA

Cios S. 2007: Ryby w życiu Polaków od X do XIX wieku, Wyd. IRŚ, Olsztyn.

Czarkowski T.K., Błażowska-Hakuć A., Kuprem K. 2008: Nowoczesne rybactwo. Ochrona ichtiofauny oraz ekosystemów wodnych. Wyd. W-MODR, Olsztyn.

D. Kiełczewski, Dobrzański B. 2009: Ekologiczne problemy zrównoważonego rozwoju. Białystok. Grudniewski C. 1985: O rybach dla wędkarzy. Warszawa.

Kiełczewski D. 2011: Ekologia społeczna. Białystok.

Kłós A. 2010: Rybactwo po nowemu. Wywiad z K. Plockem, sekretarzem stanu w MRiRW. [www.bipress.pl].

A.Kustusz"Rybactwo śródlądowe w świadomości społecznej-jego medialny i społeczny charakter""

Kodeks odpowiedzialnego rybołówstwa. FAO, Rzym 1995. Wyd. polskie, Stowarzyszenie Rozwoju Rybołówstwa, Gdynia, 1996.

[www.kartawedkarska.pl].

[www.szolkawedkarska.pl]

Wołos A. (red.). 2006: Rybactwo-Wędkarstwo- Ekorozwój. IRŚ Olsztyn.

Wołos M.L. 2006: Podstawowe wyróżniki gospodarki rybacko-wędkarskiej w procesie ekorozwoju.